

EĞİTİMİ GELİŞTİRME BÜROSU
NOTLANDIRMA SINIFI

ÖĞRENCİ EDİNİMLERİN
NOTLANDIRMA

İLKOKUL BİRİNCİ KADEMEDE
VATANDAŞ EĞİTİMİ

**VATANDAŞ
EĞİTİMİNDE
EDİNEN STANDARTLAR**

Üsküp, 2004

EĞİTİMİ GELİŞTİRME BÜROSU
NOTLANDIRMA SINIFI

İLKOKUL BİRİNCİ KADEMEDE VATANDAŞ EĞİTİMİ

VATANDAŞ EĞİTİMİNDE
EDİNEN STANDARTLAR

Hazırlayanlar:

M-r Goritsa Mitskovska, danışman
Boyana Natseva, danışman
Golubina Georgievska, danışman
Lilyana Gorgiovska, danışman

Vatandaş Eğitimi Standartların Çalışma Grubun üyeleri

Projeye destek verenler:

USAID

Catholic Relief
Services

CIP - Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“,
Скопје

373.312.61:342.7(497.7)

VATANDAŞ eğitiminde edinilen standartlar: öğrenci edinimlerin notlandırma:
ilkokul birinci kademede vatandaş eğitimini/ [hazırlayanlar Goritsa Mitskovska...
и др.]. - Üsküp: Eğitim geliştirme bürosu, 2004. - 45 стр.; 21 см

ISBN 9989-939-43-8

1. Mickovska, Gorica

а) Граѓанско образование - Одделенска настава - Оценување -
Македонија - Стандарди

COBISS.MK-ID 59926282

İÇİNDEKİLER

1. SİVİL TOPLUM ÖĞRENİMİNDE ÖĞRENCİ BAŞARILARI STANDARTLARININ HAZIRLANMA GEREĞİ	5
2. STANDARTLARIN UYGULANMA NEDENLERİ	8
3. STANDARTLARIN HAZIRLANIŞI	10
3.1. Bilgi edinimler ölçümü	10
3.1.1. <i>Sınav programının hazırlanması</i>	10
3.1.2. <i>Aytem (test - ödevler) hazırlamak</i>	11
3.1.3. <i>Öğrencilerin bilgi edinim ölçümü ile empirik standartların saptanması</i>	11
3.2. Öncelikli (uzmansal) standartların konulması	12
3.3. Önceki değerlendirmelerin yeniden görüşülmesi	13
3.3.1. <i>Aytemlerin test - ödevlerin muhtemel zorluğu ile önceki değerlendirmenin yeniden görüşülmesiyle ilgili tanıtım</i>	13
3.3.2. <i>Empirik bilgi edinimleri ve değerlendirmelerin yeniden görüşülmesi konusunda tanıtım</i>	13
3.3.3. <i>Standartların saptanması</i>	14
3.4. Standart düzeylerinin açıklanması	15
4. STANDARTLARIN BÜNYELERİ	16
5. STANDARTLAR SEVİYESİNİN GENEL TASVİRİ	17
6. PROGRAM ALANLARI VE AMAÇLAR	19
7. ALAN VE SEVİYEYE GÖRE STANDARTLARIN TASVİRİ	24
Minimum standart	24
Yeterli standart	26
Yüksek standart	29
8. STANDARTLARIN SEVİYESİNE GÖRE AYTEM ÖRNEKLERİ	33

SİVİL TOPLUM ÖĞRENİMİNDE ÖĞRENCİ BAŞARILARI STANDARTLARININ HAZIRLANMA GEREĞİ

Özellikle son yıllarda hızlandırılan öğrenimdeki değişikliklerin asıl amacı *öğrenimdeki değerlerin, kalitenin artmasıdır*. Yapılan tüm uğraşlarla çabalar öğrencilerin de başarılarını olumlu yönde etkilemelidir, her şeyden önce. Öğrenim kalitesinin daima artmasının temelini oluşturan en uygun standartlara dayanarak sürekli bir biçimde çalışmaları ve edinimleri takip etmenin özellikle bu standartlara dayandırılıp yaslanması konusunda ısrarlı olunmalıdır. Çünkü bu önemi yatsınamıyan süreçlerin tâ kendisidir. Öğrenim sürecindeki tüm öğrencilerin (dolayısıyla daha geniş kamunun) kendi başarıları konusunda aynı ya da eşit görüşe sahip olabilmesi için, standartların ayan ve kabul edilir bir biçimde aydınlatılıp tanımı yapılmalıdır.

İlköğretimdeki sınıf tedrisatındaki öğrencilerin edinimleriyle ilgili standartlar da hazırlanmaktadır.¹

*Görülen öğretimin gelirin döneminin sonunda öğrencilerin elde etmesi beklenen edinimlerle başarılarının, bilgilerinin kalite ile kantitesi düzeyinin açıklanması konusunda benimsenen tanımlardır standartlar.*²

¹ İlköğretimin sınıf tedrisatında öğrenim gören öğrencilerin Makedonca, Arnavutça ve matematik derslerinden, Ulusal değerlendirmelerin bir bölümü olarak 2001 yılında sözü edilen derslerle ilgili standartlar hazırlanmıştır. 2004 yılında ise ilköğretimdeki sınıf tedrisatına ilişkin sivil toplum standartları hazırlanmıştır.

² Daha geniş kapsamlı uzman kişilerden oluşan guruplarca önerilen ve Öğretim ile bilim bakanınca alınan kararla onay gören standartlar tanımıdır.

Aslında, esasen öğrencilerin elde ettikleri bilgi ile edinimleri her ders ya da tedrisat programıyla saptanmış bulunmaktadır. Sözü edilen programla öngörülen içeriklerin benimsenip öğrenilmesi ve uygulayabilmesi sonucu olarak öğrenciler o bilgileri hem bilmeli hem de kullanabilmelidir. Tedrisat programlarının bu gibi yönelimleri konusunda standartlar elde edilen bilgi düzeylerinin somutlaştırılmasıyla farklılaştırılmalarını sağlayarak temsil etmektedir. Bundan dolayı yapılan bu gibi somutlaştırmalarla farklılaştırmalar öğrencilerin bilgi edinimlerinin daha nesnel ve daha geçerli, daha tutarlı görüş sahibi olunmakla değerlendirme ölçümlerinin daha kolay yapılmasını sağlamaktadır.

İlköğretime ilişkin programsal belgelerle öğrencilerin gelişme amaçları da oturtulmuştur. Öyleki bu amaçlar belirgin olarak saptanmış bir derse ait olup ona bağlanabilmektedir. Sivil toplum öğrenimine ait olan içerik ile amaçlar sözü edilenlerle örtüşmektedir. İlköğretimin sınıf tedrisatı programsal belgelerindeki ilköğretimin genel amaçları bölümüne dahil edilmiştir. Dolayısıyla, kimi dersler (en çok toplum ile anadili derslerine) amaç ile içeriklerine dahil edilmektedir. 1998 yılından bu yana, sivil toplum öğretiminin ilköğretimde daha da güçlendirilmesi amacıyla özel uygulama programı hazırlanmıştır. Aynı amaçların, "Demokrasi Esasları"nda, sivil öğrenimin esas konseptiyonunun daha iyi anlaşılabilmesi ve tanınmasıyla ilgili amaçlar dahil edilmiştir. Bunların arasında sorumluluk, otorite, adalet ve özel hayat hakları bulunmaktadır. Dolayısıyla tüm bunların, öğrencilerin her günlük hayatlarında, ailelerinde, okulda ve toplumda uygulanması söz konusu olmaktadır. Öğretmenler ile okul bir bütün olarak öğrencilerin demokratik sivil bir toplumda yaşayabilmeleri konusunda eğitilmesi beklenmektedir. Dolayısıyla okulda da derslerde ve dersler dışı faaliyetlerde belirgin demokratik yaşam kültürünün öğretilip aşılması doğrultusunda çaba harcanılması da beklenilmektedir.

Sivil toplum kapsamında bulunan kimi amaçlar, ilköğretimin diğer projelerinin uygulanarak gerçekleştirilmesiyle elde edilmektedir. Özellikle "Çatışmalı çelişkili durumların çözüm oyunları" ile "Çocukların hakları" olarak bilinen projelerin uygulanmasıyla çözüm yolları bulunup amaca ulaşılmaktadır.

Sivil toplum öğreniminin bu gibi konumundan dolayı sözü edilen standartların hazırlanıp oturtulması gereği daha çok duyulmaktadır. Çünkü, sivil toplum öğrenimindeki öğrencilerin başarılarının sistematik bir şekilde takip edilip değerlendirilmesi alanlarında başka araç yoktur. Oysa, Makedonya'nın olduğu gibi dönüşüm sürecinde bulunan ülkeler için de oldukça önemlidir.

Sivil toplum öğreniminde metodik yaklaşımlarla ders içeriklerinin seçimindeki serbeziyet, devamlı olarak sivil toplum öğrenim sürecindeki edinimlerin günü gününe, tüm öğeleriyle takip edilip değerlendirilmesiyle saptanması gereği kaçınılmazdır.

İlköğretimin sınıf tedrisatındaki öğrencilerin başarısının Ulusal değerlendirilmesine başlanmasının önemi daha da artmaktadır. Bu yüzden, bu alandaki çerçeve dahilinde her ders ve/veya sınıf tedrisatı bölümü için standartlar hazırlanacaktır. Sözü edilen gereksinimler, belirgin öğretim alanı olan bu alanlarda öğrencilerin elde ettikleri bilgi edinimlerinin değerlendirilip takip edilmesine ait sivil toplum öğretim standartlarının hazırlanması için bir gereksinim nedenini daha oluşturmaktadır.

STANDARTLARIN UYGULANMA NEDENLERİ

Öğrencilerin başarı edinimlerinin saptanması esası olarak standartlar öğretim ile eğitim alanları durumlarıyla ilgili türlü öz-neler tarafından kullanılabilinmektedir.

Sözü edilen standartlar özellikle testler dahil, peşpeşe yapılan ölçüm ile değerlendirmeleri kapsayan ve öğretim aşamasını ilgilendiren, ilköğretimdeki öncelikli Ulusal değerlendirmelerde kullanılıp uygulanmaktadır. Oturtulup uygulanan *standartlarla ilgili devlet çapında ve düzeyinde öğrencilerin başarı göstergelerinin* saptanması ve sağlanmasında büyük önem taşımaktadır. Doğrusu, bu gibi uygulama sonucunda elde edilen göstergelerin ne kadar saptanan standart sonuçlarla örtüşüp örtüşmediği sonuçları görülebilmektedir. Standartların erimi konusunda belirgin durumlarla ilgili ısrarlı tekrarlanması hangi ölçüde uygulanan yöntemlerin yararlı olup olmadığı ya da yeni değişimlerin yapılması gereğini gösterip kanıtlama verilerini ortaya atmaktadır. Daha önceleri saptanan durumlarla ilgili gereken iyileşmelerle düzeltilerin yapılıp yapılmadığı konusundaki müessirlik bakımından kimi belirtilere ışık tutarak *yapılan değişikliklerle standartların verimliliği* daha sonra yapılacak testlerde, alıştırlarda görülecektir.

Standartlarla saptanarak verilen edinim düzeylerinin tanımları okul ile öğretmenlerin öğretimdeki olayların durumunu ve öğrencilerinin bilgi düzeylerinin olduğu gibi kendilerinin de çalışmaları sonucu olan efektif sonuçların değerlendirilmesinde etkili olacaktır.³ Bu tür

³ Bu gibi durumlar karşısında standartların devlet düzeyinde ve çapında olması göz önünde bulundurulmalıdır ve doğrudan doğruya okullardaki başarı edinimlerinin değerlendirilmesinde onları etkileyen özel etkenlerin konumu nazarı itibara alınmaksızın kullanılammaktadır.

değerlendirmelerle kestirmeler, öğrencilerin başarı edinimlerinin daha da iyileştirilmesine yönelik değişiklikleri teşvik edecek hamlelerin öğretmenler tarafından yapılmasını gerekli kalacaktır.

Söz konusu standartlar, *ebeveynler ile daha geniş kapsamlı kamuoyu* tarafından sivil toplum öğretimi alanları ile okullardaki bilgi edinimlerinin değerlendirilmesi konusunda olduğu gibi, onların başarı ile başarısızlığının daha iyi anlaşılması, beklentilerinin yerinde olup olmamasını, daha doğru ve daha kolay anlayabilmesi için yardımcı olmaktadır.

Devlet düzeyinde uygulanan standartların durumuyla elde edilenler *yetkili etkenlerin*, sivil toplum öğrenim alanında uygulanan standartların daha verimli olup daha yüksek seviyeli olumlu gelişmelerin teşvikçisi olması için gereken tedbirlerin (içeriklerin uyumlu ve yerinde seçilmesi, uzmansal gelişme konusunda gerekli görünen araç ile biçim türlerini, ders yöntemlerini, okul yönetimi ile öğretimin örgütlenmesi gibi alanlara ait tedbirler) alınması konusundaki beklentiler ile yönlendirmelerde bulunması haklı olarak beklenebilir.

Ulusal standartlar, *başka ülkelerin*⁴ ya da öğrencilerin bilgi edinimlerinin değerlendirilip ölçümünün yapılmasıyla ilgili uluslararası standartlarla ölçümler çerçevelerindeki sonuçlarla kıyaslanması mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla belki de gelecek dönemde ülkemizde⁵ bu ölçümlere katılacaktır.

 ⁴ National Assessment Governing Board, NAEP Civics: Civics Framework for the 1998 National Assessment of Educational Progress, U.S. Department of Education, Washington.

⁵ Örneğin, Civic Education Study, IEA projelerine.

STANDARTLARIN HAZIRLANIŞI

İlköğretimin sonunda vatandaş eğitimi gören öğrencilerin başarı edinim standartları ile ilgili alışımli uzmansal (öncelikli) ve empirik (istatiksel) yaklaşım standartları elde edilmiştir.

Uzmansal (öncelikli) yaklaşımli bir gurup uzman tarafından (danışman, öğretmen, ebeveyn) sivil toplum öğretiminde gerekli ve beklenen başarı düzeylerinin elde edilmesi konusunda gerekli değerlendirici bilgiler elde edilmiştir.

Empirik (istatistik) yaklaşımli öğrencilerin bilgilerinin güncel durumuyla ilgili olan göstergeler elde edilmiştir (2004 yılında yapılan ve sivil toplum öğrenimiyle ilgili olan bilgi edinim ölçümlerinde ki öğrenci edinimleri).

Standartların oluşumuyla konumunun saptanmasında alışımli yaklaşımın benimsenmesini, birkaç aşamada gerçekleşen standartlar hazırlama düzeyinin biçimi etkilemiştir.

Bu tür yaklaşım üç aşamayı kapsamaktadır: (1) öncel uzmansal standartların oturtulması, (2) bilgi edinimin ölçümü ve bilgi edinim durumunun Standart olarak empirik saptanması ve (3) uzmansal beklentilerle bilgi edinim Empirik göstergelerinin uyumlaşmış sonucu olarak standartların oturtulması.

3.1. BİLGİ EDİNİMLER ÖLÇÜMÜ

3.1.1. SINAV PROGRAMININ HAZIRLANMASI

Bir gurup uzman (sınıf tedrisatı öğretmeni, sınıf tedrisatı danışmanı ve Değerlendirme Bölümü danışmanlarından oluşan) sivil toplum öğrenimi görülen sınıf tedrisatı öğrencilerinin bilgi edinimlerinin ölçümü konusunda öncelikle bir sınav programı hazırladılar.

Sınav programının hazırlanmasına ilköğretim ile sınıf tedrisatının genel amaçlarından, sınıf tedrisatı ders programlarından "Demokrasi Esasları" programı amaçlarından başlanarak hareket edildi. Sivil toplumla ilgili sınıf tedrisatı öğrenimi gören öğrencilerin bilgi edinimlerinin içerik ölçümü konusunda oturtulan uzmansal öngörü değerlendirmeleri gene o amaçlara dayandırılmıştır. Öyleki, her şeyden önce, kalem-defter⁶ türü ödevlerle ölçümü yapılabilinecekler düşünülüp dikkate alınmıştır.

Sınav programı ders alanlarının sayımı (inventarı) ile ilköğretimin sınıf tedrisatı bitiminde öğrencilerin bilgi edinimlerine değgin her alan çerçevesindeki kumulativ (birleşimci) erekler o sınav programında kapsanmış bulunmaktadır.

3.1.2. AYTEM (TEST - ÖDEVLER) HAZIRLAMAK

Her amacın sonunda elde edilmişliği konusundaki ölçümlere ilişkin uzman gurup üyeleri birçok (test soru - ödev) hazırlayarak soruların ağırlık türlerine de önem verdiler (kolay, orta ağır ve ağır-zor sorular). 300 kadar aytem-test-soru hazırlandı. 2004 yılında kullanılan 112 adetın yarısı kadarı test öncelerinde de kullanılmıştır. 2003 yılında yapılan öntestler "Sivil toplum" projesi kapsamındaki pilot-okullarda seçilen örnek öğrenciler üzerine uygulanmıştır.

⁶ Her şeyden önce, şimdilik bu yapılan test bilgi ölçümlerinde kalem - kağıt türünden olan testler kullanılmaktadır. Tabii mali durumlar dikkate alınarak.

3.1.3. ÖĞRENCİLERİN BİLGİ EDİNİM ÖLÇÜMÜ İLE EMİRİK STANDARTLARIN SAPTANMASI

2004 yılının Mayıs ayı sonunda, Makedonya'daki sivil toplum ilköğretim okullarının sınıf tedrisatı 4.sınıf öğrencileri arasında temsil örnek seçimi ilkesince saptanan öğrencilerin bilgi edinimlerinin ölçümü yapılmıştır.

Alınan sonuçlar işlemle değerlendirilmiş ve kötü psikometrik özellikli test -ödevlerin bir kenara bırakılmasıyla, yarıca her programsal alana değgin *bilgi edinim ölçümleri gösterge basamaklarıyla* gösterilmiştir.

Yapılan test ve alınan test sonuçları aytemlerin test - ödev& her birinin ağır yani zorluk düzeyini gösterip kanıtlamaktadır. Alanlara göre test - ödev sonuçlarının göstergelerdeki sıralamaları yapıldığında ödevlerin çözüm sayısı ya da zorluk derecesi olmak üzere şöyle sıralanmıştı: en kolayından en zor olanına doğru. Aynı zamanda, onlarla, anahtar özellikli kesitler de gösterilmiştir ki bu kesitler standartların üç düzeyini ifade etmektedir asgari-minimum ödevler ki bunları öğrencilerin %90-ı çözmüştür, memnun edici - ödevler ki bunları öğrencilerin %75 çözmüştür ve azami - yani yüksek dereceli ödevler ki bunları sadece öğrencilerin %10-u çözebilmıştır.

Aslında sözü edilenler sağlanmış *empirik standartlarıdır*.

3.2. ÖNCELİKLİ (UZMANSAL) STANDARTLARIN KONULMASI

On beş kişiden oluşan bağımsız uzman gurub türlü özelliklere sahip okulların sınıf tedrisat öğretmenleri, sınıf tedrisatı danışmanları ve ebeveynler, ki gurup dahilinde yer alanların çoğu test - ödevlerinin hazırlanması çalışmalarında yer alamamıştı, standartların konuşlandırılıp oturtulmasında görev yapmıştır.

⁷ Standartların genel tanımı - açıklaması 12'ci sayfada yapılmıştır.

İlkin, üç bilgi edinim düzeyi standartlarının genel geniş kapsamlı tanımını onaylanmıştır. Bilgi edinim standart düzeyleri sivil toplum öğrenimindeki öğretim sürecinin devamlılığının sağladığı kalite ile kvantite olanakları ve bilgi edinim şartlarının sağlanışına göre olduğu gibi bu bilgileri öğrenmesi beklenen öğrenci sayısına dayanarak⁷ saptanmış bulunmaktadır.

Asgari, memnun edici ve azami (yüksek dereceli) bilgi edinim düzeyleri standartlarının genel tanımına dayanarak sözü edilen çalışma gurubu üyelerinin her biri, kendi görgülerine dayanarak ve öğrencilerin gereksinim ile olanaklarını göz önünde bulundurmakla birlikte her aytem denilen test -ödevin adı geçen düzeylerde sıralamasını yapmış bulunmaktadır.

Ondan sonra guruplar üyelerinin her birinin konuyla ilgili değerlendirmeleri ve izlenimleri kıyaslanmıştır. Gurup üyeleri arasında uyum ve görüş birliği bulunan test - ödevler hakkındaki değerlendirmeler onaylanmaktaydı ve bilgi edinim düzeyinin saptanmasında yararlı - geçerli test - ödev olarak kabul görmekteydi.

Uyum ile görüş birliği sağlanamayan attemler - test-ödevler hakkında ise her gurup üyesi o konuyla ilgili kendi görüşlerini dile getirir, tutum belirterek kendi değerlendirmesini savunarak delilleri konuşturmaktaydı. Konuyla ilgili tartışmalar sonunda her gurup üyesi her bir aytem, yani test - ödevle ilgili yeni değerlendirme yapmıştır.

Belirgin sıralama alanı düzeyindeki aytemler - test-ödevlerin seçimi ve sıralanması, o bilgi edinim alanındaki öğrencilerin değerlendirilmesi konusunda öncelikli olan standartlar oturma gereğini temsil etmekteydi.

3.3. ÖNCEKİ DEĞERLENDİRMELERİN YENİDEN GÖRÜŞÜLMESİ

3.3.1. AYTEMLERİN TEST - ÖDEVLERİN MUHTEMEL ZORLUĞU İLE ÖNCEKİ DEĞERLENDİRMENİN YENİDEN GÖRÜŞÜLMESİYLE İLGİLİ TANITIM

Standart hazırlamanın bu safhasında, ilkin uzmanlar gurubuna aytemler yani test - ödevler sıralaması takdim edilmiştir. Yapılan takdim test sonuçları dikkate alınarak oysa çözüm oranlarıyla ilgili bilgilendirme yapılmaksızın gerçekleştirilmiştir.

Varılan bu bilgilere dayanarak gurub dahilindeki her üye, önce aytemlerle yani test - ödevlerinin zorluğuyla ilgili kendi ilk değerlendirmesini bir kez daha gözden geçirerek yer alması gereken standart düzeyine göre bir kez daha değer ölçümünü yapmaktaydı. Daha sonra aynı konuyu gurup üye arkadaşlarıyla tartışmaktaydı. Bu duruma istina eden her gurup üyesi standartların her düzeyine ilişkin kendi sınırlandırmasını yapmış bulunmaktadır.

3.3.2. EMİRİK BİLGİ EDİNİMLERİ VE DEĞERLENDİRMELERİN YENİDEN GÖRÜŞÜLMESİ KONUSUNDA TANITIM

Bu aşamada uzmansal gurup üyeleri her aytem yani test - ödevin çözümüyle ilgili öğrencilerin beceri ve bilgi düzeyinin ölçümü konusunda gerçek verilerle tanıtılması, yani bilgilendirilmesi yapılmıştır. Standartların empirik sınırları ayan bir biçimde saptanmıştı, öğrencilerin %90-nın, %75inin ve %10-un ödevleri çözdüğü gibi.

Her gurup üyesi konulan önceki standartlara dayanarak verileri empirik göstergeleriyle kıyaslayarak kendi beklentilerini yeniden gözden geçirdi. Standartlar arasındaki sınırı belirten sıralamadaki yeri üç aşamalı standartlar düzeyinde saptayarak her üye bireysel yeni üç sıralama standardı oluşturdu. Bu değerlendirme değer ölçüm-

lerine dayanarak, standartların sınır düzeyleri arasındaki aritmetik ortalamalar hesaplanmıştır. Dolayısıyla standart değişkenlikleri de hesaplamaaya dahil edilmiştir.

3.3.3. STANDARTLARIN SAPTANMASI

Elde edilen değerler uzmansal gurup üyelerine gösterilmek üzere takdim edilmiştir. Aralarındaki tartışma konusu ise değerlerin kabul edilir olup olmamasıydı. Değer sınırlarına yakın bulunan aytemler yani test - ödevler özellikle tartışma ve fikir teatisi konusuydu. Sonunda ise gurup, standartlar arasındaki sınırlamaların onaylanması konusunu tartışmaktaydı.

Bilgi edinim düzey sıralamasında birinci basamağın bitimi sonrasında diğerinin gelmesi, yani başlaması ve her alan yerinin belirlenmesine gidilmiştir. Dolayısıyla buna göre, belirgin bilgi düzeyindeki öğrencilerin muhtemelen varabileceği diğer öğrencilerin ise daha alt düzeylerde kalacağına ilişkin amaçlar sonuçlarıyla tanıtılması saptanmıştır.

Sivil toplum öğreniminin her düzey ile her alanında konulan standartlar 2004 yılında yapılan bilgi ölçümüyle elde edilen öğrenci başarılarına göre oldukça daha yüksek düzeydedir. Asgari ve yeterli standartlar düzeyinin ve amaç olarak saptananların arasındaki farklar en büyüktür.

Uzmansal gurup üyeleri, sivil toplum öğrenimi kapsamındaki öğrencilerden, demokratik bir toplumda yaşam sürdürmek için yetkin olmaları beklentisi göz önünde tutularak ve 2003 yılında pilot okullarda yapılan bilgi edinim ölçüm sonuçlarının daha da yüksek oluşu dikkate alınarak gerçeklere en yakın ve yatkın beklentilerin değerlendirilmesiyle o düzeyleri onaylamışlardır. Sivil toplum öğrenimi kapsamında bulunanların bilgi edinimlerinin olumlu yönde gelişim kaydetmeleri ve bilgi birikiminin daha çok oranda gerçekleşeceğini düşünerek daha yüksek standartların konulmasını yeğlemişlerdir. Böylece olumlu yöndeki katkılarının da daha büyük olacağına inanmışlardır.

3.4. STANDART DÜZEYLERİNİN AÇIKLANMASI

Kendi oluşum düzeylerine göre aytemlerin yani test - ödevlerin saptanması, sınav programının her alanında, öğrencilerin bilgi edinim oranlarının her üçünde detaylı, incelikli açıklamaların yapılma olanağını yaratmıştır. Öğretim alanının benimsenip onaylanan içerikleriyle elde edilmiş bilgi edinimlerinin kalite ile kvantitesine (hacmı) ilişkin incelikli açıklamalarına değgin oluşu yatsınamaz.

Bu gibi açıklamalar sivil toplum öğretimi kapsamındaki öğrencilerin gelecekteki bilgi ölçümleriyle başarılarının kıyaslanması standartlarını oluşturmaktadırlar.

Görev olarak kendine konulmuş taleplere olumlu karşılık vererek yerine getirmişse, yani okunan içeriklerin öğrenildiği düzeyi ölçülen aytemleri, test - ödevlerini başarıyla çözmüşse, memnun edici yanıt vermişse, o zaman öğrenci belirgin standarda varmış demektir.

Onlar, sivil toplum öğretimi kapsamındaki sınıf tedrisatı öğrencilerinin belirgin gurupta yer alanlarının öğrenimi sonunda beklenen bilgi edinim oranları konusunda da aynen yön saptama ile yönelmenin hizmetinde bulunmaktadır.

STANDARTLARIN BÜNYELERİ

Önce standartların seviyeleri üzere genel tasvir yapılır, sonra bünyeleştirilmesi gözden geçirilir. Bundan sonra bölgenin tasviri olur ve bölgenin amaçları üzerinde durulur. Her üç kuralın standart seviyesiyle ilgili elde edilen bilgilerin maharetlerin tasviri yapılır. Öğrenciler belirli zaman içerisinde bölgelerle ilgili elde ettikleri bilgi ile becerikleri standart ölçüleri üzere genel çalışmalar olur, gereken bilgiler edindikten sonra aytemlerle ilgili de örnekler verilir. Aytemlerin yardımıyla öğrenciler her üç seviye ile ilgili göstermiş oldukları bilgi ve beceriliklerin standart ölçüleri üzere çalışmalar yapılır.

STANDARTLAR SEVİYESİNİN GENEL TASVİRİ

Öğrencilerin standart başarıları ilkokulun birinci kademede sınıflarda vatandaş eğitimin bitimiyle elde edilen bilgilerin kalite ve kvantitesi üzere tasvirler yapılır ve başarılı olan öğrencilerin sayısına göre başarının standardı tayin olur.⁸

Edinim seviyesinin üç çeşidi var.

MİNİMUN STANDART

Global olarak, minimum standartların değerlendirilmiş amaçların başarısı en düşük seviyede olduğu ibraz etmektedir. İlkokulun birinci kademede vatandaş eğitimin bitiminde her çocuğa gereken en esaslı bilgileri, becerikliği ve maharetlerden bilgi edinmiş olur.

Öğrencilerin en az %90 böyle bir seviyeye varması gerek.

YETERİ STANDART

Global olarak, yeteri standart değerlendirilmiş başarı orta seviyede olması gerek. Böyle standartlar vatandaş eğitiminde elde edilen bilgileri, becerikliği ve maharetleri, yani ilkokulun birinci kademe öğretim yılı sonunda tüm bilgileri kapsamalıdır.

Öğrencilerin en az %75 böyle bir seviyeye varması gerek.

⁸ Yüzdelerde gösterilen öğrenci rakamları başarının seviyesi devlet çapında olması gerek. Eğer okullar arası standartın başarısı belirtilmek istenilirse, her türlü faktörlerin etkisi göz önüne alarak standartın başarısı oldukça farklı olmasını ortaya koymak doğru olur.

YÜKSEK STANDART

Global olarak, yüksek standart amaçları üzere değerlendirmeler yapılır ve elde edilen başarının yüksek seviyede olması gerek. Böyle standartların yardımıyla vatandaş eğitimindeki bilgi, becerilik ve maharetler ilkokulun birinci kademe öğretim yılı sonunda düşük bir sayıda öğrenciler vatandaş eğitim programı üzere bilgi edinmektedirler.

Öğrencilerin yalnız %10 böyle bir seviyeye varabilirler.

PROGRAM ALANLARI VE AMAÇLAR

İlkokulun birinci kademe öğretiminde vatandaş eğitim programında öğrencilerin vatandaş toplumu ve konseptleri hakkında bilgi edinmektedirler, bunlar: Sorumluluk, Yetki, Adalet, Mahremiyet; onların ailede, okulda, yerel birliklerinde ve devlette gerçekleştirilmelidir.

Aşağıda her içeriğin alanı şöyle kapsanmıştır:

- Aile;
- Okul;
- Yerel birlik;
- Devlet.

Konkre olarak bilgi, yetki ve maharetin ölçüleri aşağıda verilmiştir.

AİLE

Sorumluluk konsepti:

- öğrencilerin kaç bir aile üyelerin hüviyetini tespit edebilir ve onların sorumlulukları üzere açıklama yapabilirler;
- bir ailenin hakları ve sorumlulukları ile ilgili onların tavırlar usulleri üzere öğrencilerin de değer biçime gücü ne kadar oluyor.

Yetki konsepti:

- öğrenciler aile kurallarını ne kadar tanıyor ve onlar üzere açıklama ve değer biçme hakkında bilgisi var, kendileri anlayışlı aile kuralları kurmaktan bilgileri nekadardır;
- farklı durumlarda bir ailenin yetkiden yararlanma yolu hakkında bilgisi nekadardır.

Adalet konsepti:

- ailede olagelen birçok sorunlara bağlı olan türlü durumları adaletli olarak çözmek ve onlar üzere analiz yapmak için öğrencilerin becerikliği nekadardı;
- aile içerisinde üye haklarının gerçekleştirip gerçekleştirilmemesinden ortaya çıkan kazanç ve zararlar analizi nasıl yapılır.

Mahremiyet konsepti:

- aile üyeleri arasında işbirliğin kuruluşu, yapılan işbirliklerden meydana çıkan faydalara karşı ne kadar saygıları olup olmadığı hakkında öğrenciler durumu tanıma için bilgisi nekadardır;
- ailedeki mahremiyet adaletleri hakkında açıklamalar yapabilmek ve farklı durumlarda mahremiyete bağlı olan uygun tavırların tasvirini yapmak öğrencilerin ne kadar becerikliği var.

OKUL

Sorumluluk konsepti:

- okulda var olan adalet ve sorumlulukları belirtmek ve onlardan meydana çıkan usul ve haklar üzere değer biçmeğe öğrencilerde becerikler nekadar;
- okulda sorumluluğun gerçekleştirilmesi veya gerçekleştirilmemesiyle ilgili okula fayda ne olabilir ve farklı durumlarda sorumluluğun gerçekleştirilmesi için öğrenciler uygun karar almak becerikliği var mı.

Yetki konsepti:

- okullarda var olan kurallar üzerine açıklamalar yapmak, değer biçmek ve okulla ilgili kural kurmağa öğrencilerin bilgi seviyesi nekadardır;
- okulun otoritesini suistimal etme durumu hakkında öğrencilerin bilgileri nekadardır;
- okulu yöneten kişileri adlandırmak ve onların kimi özellikleri hakkında bilgileri verme güçleri nekadardır.

Adalet konsepti:

- öğrencilerin okulda kendi hakları ve görevleri hakkında bilgi seviyesi nekadardır. Bunların yardımıyla okulun çalışmalarına bağlı adaletli soruları öğrenmek, analiz etmek ve karar almakta öğrencilerin bilgi seviyesi nekadardır;
- okul ortamında farklı durumların belirivermesine, bunları normal olarak nekadardır tanıma durumunda oldukları okullar arasında iletişimin ve işbirliğin yapılması önemli olduğunu öğrenmek ve aralarında var olan ihtilaf barışsever usulu üzere öğrenciler nekadardır hazırlıklı olduklarını belirtmek gerek.

Mahremiyet konsepti:

- okuldaki mahremiyetin hakları üzere tasvir yapmak için öğrencilerin bilgi seviyesi ve okul mahremiyetine bağlı olan uygun durumlar üzere açıklamalar yapılması;
- mahremiyetlerin önemli olduğu durumlar üzere açıklamalar yapmak ve okul bir varlık olarak mahremiyet tutumu ölçme ile savunma gücü seviyesi nekadardır olduğunu bilmek gerek.

YEREL BİRLİK

Sorumluluk konsepti:

- yerel birliğinde vatandaşların temel sorumluluğu ve hakları üzere açıklama yapmayı öğrencilerin bilgi verme gücü nekadardır;
- yerel birliklerinde var olan sorumluluğun gerçekleşip gerçekleşmeyen ile ilgili olan edinimler üzerine öğrenciler bilgi vermek durumunda gücü nasıl olduğunu ve farklı durumlarda sorumluluğun doğru olarak gerçekleştirilmesine uygun kararlar alınmasının bilgileri nekadardır.

Yetki konsepti:

- yerel birliğine ait gereken kuralları üzere bilgi verme güçleri ve yerel birliğinde güvenliğin temel kuralları hakkında öğrencilerde geniş bilgiler nekadardır;
- yerel birliklerin yetkisiyle ilgili bilginin seviyesi ve yetkiyi suistimal ederek kullanım durumları üzere öğrencilerin bilgi seviyesi nekadardır.

Adalet konsepti:

- yerel birliklerinde var olan kurallara karşı davranmaları üzere açıklamalar yapmada öğrencilerde bilgi seviye ve ihlaller üzere doğru cevabın değerlendirilmesi nasıl yapılması bilgileri nekadardır;
- yerel birliğinde bulunan halkın arasındaki farklılığın nasıl yapıldığını iyi tanıyabilmek, onları normal olarak kabul etmek, bunların doğru olarak gerçekleştirilmede güçlü olmak, yerel birliklerinde bunlara benzeyen sorunların çözüm yolunu bulmak için öğrencilerde hem güç hem de bilgi olması gerek.

Mahremiyet konsepti:

- yerel birliğinde vatandaşların mahremiyet hakları üzere açıklamalar yapmak için öğrencilerin bilgisi olması ve mahremiyete

bağlı olan kimi durumlara karşı uygun davranma yolunu iyi tanımak gerek;

- yerel birliğinde insanlar arası yapılması gereken işbirlik usullerini tayin etmek ve yerel birliğinde bulunan halka gereken faydalara karşı saygı gösterilmesi için kimi durumlar üzere açıklamalar yapmak gerek.

DEVLET⁹

Sorumluluk konsepti:

- öğrencilerin devlet temelleri üzere ne kadar bilgileri var, devlette vatandaşların ne kadar sorumlu olduklarını ve onlara karşı saygı göstermeleri için nasıl tutumlar alınabilir.

Yetki konsepti:

- devletin temel özellikleri ve sembollerini tespit etmeleri için öğrencilerin bilgisi olmalı;
- devlette gereken en önemli enstitülerin ve idarenin tayin edilme yolunu bilmek, onların fonksiyonu, onların çalışma ve suistimal yolunu iyi tanımak gerek.

Adalet konsepti:

- Makedonya Cumhuriyeti'nde çocukların temel hakları üzere öğrencilerin bilgisi ne kadar;
- devlette yaşayan halk arasında var olan farkları tespit etmek ve aralarında işbirliğin kurulması, uygun anlayışın sağlanma önemi üzere açıklama yapmağa bilgi seviyesi ne kadar;
- devlet seviyesinde olan doğru kararların getirilme ve doğru usuller üzere bilgileri var mı.

⁹ Në fushën Shteti nuk është kontrolluar asnjë qëllim i konceptit Privatësi, ngase konsiderohet se është tepër e komplikuar që të kuptohet privatësia në nivel aq të përgjithshëm.

ALAN VE SEVİYEYE GÖRE STANDARLARIN TASVİRİ

MİNİMUM STANDART

- **Aile** içerisinde şöyle durumlarda bir öğrencinin minimum standartları bilmek gerek:
 - ailede üstlenen birkaç sorunun sayısını bilmek;
 - ailenin temel kuralları ve buna uygun olan usullerin belirtilmek;
 - ebeveyn olarak çocuklara karşı kendi haklarını iyi bilmek;
 - gerektiği sırada aile durumu iyi tanımak, görevlerin dağıtımına katılmak (hak ve edimler) ve onların doğru olarak dağıtımını üzere bilgileri olmak gerek;
 - ailenin hergünkü durumu yakından izlemek ve aile üyeleri arasında işbirliği nasıl bir seviyede olduğunu öğrenmek;
 - aile üyeleri birinin mahremiyetine saygı gösterilmesiği sırada onun his ve duygularına saygı göstermek;
 - diğer çocuklara karşı kendi mahremiyetini savunmak istediği sırada ailesi içerisindeki uygun davranışları üzere tasvirlik yapabilmek.
- **Okul** içerisinde şöyle durumlarda bir öğrencinin minimum standartları olabilir:
 - okul düzenine okumaya bağlı olan genel öğrenci görevlerini tanımak;
 - okulun ve sınıf çalışmasını yürüten kişileri bilmek;
 - öğretmenin sınıfı yürütme ve öğrencilere bilgi vermenin temel görevleri üzere bilgisi tanımak;

- sınıfta öğrenciler önemli sorunları çözmek, oylama yapmasını bilmek ve en adaletli kararların alınma usulunu tanımak;
 - öğrencilerin başarısı göz önünde alınmadan tüm öğrenciler her türlü etkinliğe katılmak hakları var (örneğin: geziye gitmek);
 - kimi durumda uygun usul olarak barışsever davranmasını bilerek ihtilafın çözümünü yapmak;
 - öğrencilerin mahremiyetine karşı saygı gösterilemesi gerekli olduğu durumları bilerek uygun davranmayı tanımak.
- **Yerel birliği** içerisinde şöyle durumlarda bir öğrencinin minimum standartları bilmek gerek:
 - yerel birliğin her üyesi bütün trafik kurallarına karşı saygı göstermesi bilmek;
 - trafik kuralına karşı saygı göstermeyenler, sorumlu olacağını önceden bilmek gerek;
 - yerel birliğinde savunmayla görevlenen enstitü ve kişilerin üzerinde tespitini yapmak;
 - yerel birlikte temiz ve sağlıklı ortamıyla ilgili sorumluluğun tespitini yapmak ve temiz ortamından ne gibi edimler olduğunu açıklayabilmek;
 - insanların sağlığı için kaygı gösteren ve hastalıkların önlenmesiyle üstlenen yerel birliklerin hizmetlerini tespit etmek;
 - yerel birlikte çocukların sorunlarını adaletli olarak çözmek, değer biçme ve analiz etme kurallarını bilmek;
 - Şöyle durumlarda **Devlet** alanından öğrencinin minimum standartları olabilir:
 - devlet sembollerini bilmek (bayrağın renklerini ve milli marşın başlığını);
 - Üsküp, Makedonya Cumhuriyeti'nin başkenti olduğunu bilmek;
 - devletteki insanlar için kaygı gösteren korunma enstitülerinin identifikasyonunu yapmak ve onların genel fonksiyonlarını bilmek (M. C. Ordusu ve Polis);
 - ana dilinde okuma haklarının genel kanunu bilmek;

- vatandaşların işe girme hakları olduklarını bilmek ve işleminin ihtisaslara göre ölçütlere karşı saygı ve değer biçmesini bilmek;
- insanlar arası farklılıklar (milliyet, faydaya göre, dış görünüş, dinni) olduğunu fark edebilir ve arkadaşların seçiminde milli, cinsiyet ve dinni esaslar özelliklere göre değil, karşılıklı ilgiye ait seçim yapmasını bilmek.

YETERLİ STANDART

Öğrenci elde ettiği minimum standartların şöyle durumda yeterli standart edinimi elde edilmiştir:

- **Aile** alanından:

- aile içerisinde verilen yeni sorumluluğun tespitini yapmak;
- ailede yeni sorumluluğun kabul edilmesine davranış durumu usullerin değer biçmesini yapılmasını ve bu seçimden elde edilen kazanç ve fiyatı bilmek;
- aile içerisinde ve diğer kaynaklardan verilen sorumluluklar arasındaki ayırım yapmasını bilmek;
- aile içerisindeki sorumlulukların öncülüklerin tasnifini ve bunun hakkında açıklama yapmayı bilmek;
- aile kuralların tespitini yapabilmek;
- çocuklara karşı velilerin adaletli davranma sorunlarıyla ilgili durumları üzerine analizi yapabilmek;
- çocukların aile kurallarının herhangi birine karşı saygı göstermedikleri sırada, uygun davranma durumları üzere açıklamasını yapabilmek;
- bir ailenin içerisinde her üyenin farklı olan durumda uygun kararın getirilmesi hakkında bilgileri olması gerek;
- bir ailede çocuklar arasında işbirlik ne gibi yapılması gerekli olduğu ihtiyaca göre durumu tanıyabilmek ve uygun davranma usulunu bulabilmek;

- mahremiyet alanında belirli bir davranışın açıklamasını yapabilmek;
 - ebeveynler çocukların mahremiyetini sınırlama hakları olduğu durumu tanıyabilmek.
- **Okul** alanından:
 - okulda, okul düzenin kurallarıyla ilgili öğrencilerin genel görev ve haklarını sayabilmek;
 - okulda genel haklardan uygun sorumluluklar çıkartabilmek;
 - öğretmen çalışmakla ilgili öğrencilere verdikleri görevlerin neden saygılanması gerektiğini açıklayabilmek;
 - okulda yapılmış ihlal hakkında kim karşılık vermeye üstlenmiş olduğu kişiyi tanımak;
 - okulda öğretmen tarafından uygunca yetkinin kullanma durumunu tanımak;
 - öğrenciler tarafından yetkinin suistimal ettiği durumları tanıyabilmek;
 - okulda kimi şeylerin adaletli ve adaletsiz ayırımını fark etmeyi bilmek;
 - öğrenciler arasında olan farklılıkları tanımak ve kabul etmeyi bilmek;
 - okulda öğrenciler arasında mahremiyete saygı gösterme önemli olduğuna uygun açıklama yapmayı bilmek;
 - okulda öğrenciler arası mahremiyet hakkında sınırlanma gerekli olduğu durumları tanımak ve ne şekilde sınırlanma yapılmasını bilmek.
 - **Yerel birlik** alanından:
 - yerel birlikte kuralların neden gerekli olduğu açıklamasını yapabilmek (savunma, hayat ortamını koruma kuralları, ambulans, hastahane kuralları) ve bu kurallara karşı saygı gösterilmezse karşılığını bilmek;

- yerel birlikte yetkililerin kuralları gerçekleştirmesinde her vatandaşa aynı davranmayı bilmek;
- çocuk olarak yerel birlikte üstlendiği gibi sorumlulukların tespitini yapmak;
- sorumsuz davranıştan meydana çıkan neticeler hakkında kim sorumlu olduğunu bilmek;
- belediyeyi kim yürüttüğünü bilmek;
- caddelerde savunmanın genel kurallarını bilmek ve trafik işaretlere karşı saygı gösterilmeme neticesinden meydana çıkan sonuçların açıklanmasını yapabilmek;
- cinsiyet mensubuyla ilgili insanlar arası farkların var oluşu durumları tanımak ve her iki cinsiyetin aynı haklara sahip olduklarını bilmek. Aynı öyle, çocuk ve kadın haklarına karşı saygı gösterilmesinden doğan adaletli sorun çözümü yapabilmek;
- insanlar arası yerel birlikte işbirliğinin gerekli olduğu durumları, kimi kez insanların mahremiyeti bozulmuş durumları tespit etmek.

● **Devlet** alanından:

- çocukların temel haklarını tanımak;
- çocuk haklarının suistimal edilme ya da yanlış yorumlamak anlamında olan davranış ve teşebbüsünü tespitini yapmak;
- devlet seviyesinde kimi durumlarda karar getirmenin adaletli usullerini tanımak (örneğin, yarışma için devlet takımlarını kurmak ya da Makedonya dışı için devlet temsilcilerin seçimine katılma hakla sahip olduğunu bilmek);
- en önemli devlet bayramlarını (8 Eylül ve 2 Ağustos) ve bu bayramların neden ilan edilmiş olduğunu bilmek;
- millet vekillerin seçimleriyle ilgili seçimler usulunu bilmek;
- devletteki idare görevlileri tarafından usul ve kaidelere karşı saygı gösterilmesini tanıyabilmek, aynı öyle bu saygıyı tanıyıp varsa nedenini açıklayabilmek;

- insanlar arası gelenekleriyle bağlı din ve milliyetle ilgili farkları tanımak ve bu farklılıklara diğer kişiler tarafından neden sayęı gösterme gerekli olduğu üzere açıklama yapmayı bilmek.

YÜKSEK STANDART

Öğrenci elde etmiş olduğu yeterli standart yanısıra, şöyle durumda yüksek standart edinimi elde etmiştir:

- **Aile** alanından:

- aile içerisinde çocukların sorumlu davranışlarından edinimleri açıklayabilmek;
- Çocukların aile içerisinde davranışlarıyla ilgili kuralını bilmek;
- aile savunmasıyla ilgili kuralını açıklamak;
- aile içerisinde, belirli sorunun yetkiye (ebeveynlerin kararlarına) karşı sayęı göstermek, çözümünde edinim ve fiyatları söyleyebilmek;
- Çocuklara karşı ebeveynlerin uygun adaletli davranış teklif etmek (ocukların kendi sorumluluklarını gerçekleştirmede farklı davrandıkları sırada);
- aile içerisinde ayrı ayrı olan üyelerinin yararlanmaya karşı sayęı gösteril(mey)en durumların analizini yapabilmek;
- aile içerisinde delillerin elde edilmesi için çocukların mahremiyet hakkı sınırlandırılmış durumların açıklamasını yapabilmek;

- **Okul** alanından:

- okul ve okul dışı sorumlulukları tanımak;
- okulda yapılan ihlalin sorumlu kişiyi bilmek, neden ihlal yaptığı üzere bilgi olması gerel;
- okulda öğrenciler tarafından üstlenen ve gerçekleştirmesi gereken sorumluluklarla ilgili durumları açıklayabilmek ve bu gibi davranışların fiyatlarını bilmek;

- okulda yeni sorumlulukla üstlenmek ve gerektiği durumda analiz yapabilmek;
- diğer tür doğru (emirler, kanunlar, yasaklamalar) okul kurallarını ayırt etmek;
- okulda yürürlükte olan belirli kuralların getirilme sebeplerini açıklayabilmek;
- okulu yöneten kişilerde bulunması gereken kimi önemli özellikleri tanıyabilmek;
- öğretmen tarafından notlandırma yapıldığı durumda yetkinin suistimal ettiği durumları tanıyabilmek;
- öğrenciler tarafından yetkinin suistimal durumlarını açıklayabilmek ve yetki pozisyonun iyi olma usulleri teklif edebilmek;
- okulda kimi şeylerin adaletli olarak ayırt etme ölçütlerini tanıyabilmek (becerikliğe, gereklere, meziyete göre);
- öğrenciler arasındaki farklılıkları kabul eder ve konflikt durumlarda uygun davranma usulleri bulabilmek;
- beraberlik çalışmanın başarılı olarak bütünlemesi için öğrenciler arası işbirlik usulleri teklif edebilmek;
- öğrenciler arası ilişkilerde mahremiyet hakkıyla ilgili durumlarda kazanç ve fiyatların açıklamasını yapabilmek;
- öğretmen tarafından öğrencinin mahremiyetine karşı saygı gösterilme durumlarını açıklamak;
- öğretmen tarafından öğrencinin mahremiyetine karşı saygı gösterilme durumlarında uygun davranışları üzere açıklamasını yapmak;

● **Yerel** birlik alanından:

- yerel seviyede çözülmüş olan sorunları tanımak;
- yerel birlikte getirilmiş kararın doğru olup olmadığı değer biçmesini ve analizini yapabilmek;
- yakın çevrenin harap etme sırasında sorumlulukla üstlenme gereğini açıklayabilmek (yangınlar, parklarda ağaç kesme, yerel birliğin malını yok etmek);

- yerel birliğin gelişmesi için insanlar arası işbirliğin gerekli olduğunu ve bu gibi durumları tespit edebilmek;
- yerel birlikte insanların hergünkü yaşayışta olan sorunları tanırlar ve bu sorunların adaletli olarak çözülmesi için analiz ve değer biçme yapmasını bilmek;
- yerel birlikte görevlerin gerçekleştirip gerçekleştirmediğinden doğan kazanç ve fiyatları açıklayabilmek, aynı öyle bir kişinin yerel birlikte görevini başka bir görev için ya da önlenme yüzünden gerçekleştiremediği sırada sorumluluğuyla ilgili uygun karar getirebilmek;
- belediye başkanının seçiminde gizli oylama yapılmasıyla insanların serbest ifade etmeğe imkanı olduğunu ve mahremiyetin korunma usulunu bilmek.

● **Devlet alanından:**

- Makedonya Cumhuriyeti Meclisi'nin genel görevini bilmek;
- devlet başkanının en azından bir görevini söyleyebilmek (sillahlı kuvvetlerinin genel kumandanı, dünyada devleti temsil eder, elçilerin atanmasını yapıyor ve yabancı elçileri kabul ediyor, kanunları tasdik ediyor, suçlanmış kişileri af edebiliyor);
- devletteki iktidar temsilcilerin kaide ve kurallara karşı saygı göstermeme ve sorumsuz davranıştan ortaya çıkan neticeleri tanımak;
- Üsküp, Makedonya Cumhuriyeti'nin başkenti olmasının en az sebeplerden birini bilmek (hükümet enstitülerinden en az bir oturma yerini);
- çocukların kendi görevlerini gerçekleştirmek için hangi haklardan kaynaklanmasını bilmek;
- becerikliliğine göre çocuklar arası olan farklılığı ve sınıf arkadaşları ile okulun diğer sınıf çocukları kabul etmek doğru olur.

STANDARTLARIN SEVİYESİNE GÖRE AYTEM ÖRNEKLERİ

MİNİMUM STANDART

• Aile

Örnek 1:

- *Diğer çocuklara kıyasen aile içerisinde mahremiyetini korumak istediği zaman uygun usulle davranma durumunu açıklayabilir.*

Bilyana kızkardeşiyle odalarındadır. Telefon çaldı. Bilyana'nın kız arkadaşı seslenmiş. Bilyana, kendi kız arkadaşıyla telefonda yalnız olarak konuşmak ister.

Bilyana telefonda yalnız olarak konuşması için ne yapması gerekir.

➤ **Cevap:**

(Mahremiyeti temin eden teşebbüs)

Ör. *Diğer bir odaya gitsin.*

Kızkardeşinin odadan çıkmasını rica etmesi.

Kız arkadaşının daha geç seslenmesine rica etmesi.

❑ Örnek 2:

- *Aile içerisinde görevlerin ayırım yapmayı bilir (gerekli olduğu zaman) durumları tanır ve görevlerin (hak, kazanç) adaletli olarak ayırımı usullerini bilir.*

Mitevi ailesinde, bütün aile üyeleri birbirlerine yardım ediyorlar. Maya bulaşıkları yıkar. Annesi yemek pişirir, babası ise musluğun tamirini yapar. Goran kitaplar çekmeceleri sıralıyor.

Aile içerisinde nelerin ayırımı yapılmış?

- A. görevleri
B. hakları
C. kazançları (edinimleri)

• Okul

❑ Örnek 1:

- *Sınıf yürütme ve öğrencilerin öğretimleriyle ilgili öğretmenin genel görevlerini tanır.*

Yukarıda verilen öğretmenin görevlerinden EN ÖNEMLİSİ hangisidir?

- A. sınıfta düzen sağlama
B. veliler toplantılarını düzenlemek
 C. öğrencilere bilgi vermek

❑ Örnek 2:

- *Öğrencilerin okulda gösterdikleri bilgi edinme başarıları göz önüne alınması şartıyla bütün öğrencilere (örneğin, geziye gitmek) farklı etkinliklere katılımı haklarını tanır.*

Okul, bilim gezisi örgütler.

Geziye kim gidebilir?

- A. sadece terbiyeli öğrenciler
B. sadece başarılı öğrenciler
 C. bütün öğrenciler

• Yerel Birlik

Örnek 1:

- Yerel birliğin bütün vatandaşları saygılaması gereken trafik kurallarının var oluşunu bilir.

Trafik polis, saatte 80 km süratle aracını kullanan şoforu durdurdu, trafik işareti ise saatte 40 km sürat yapması müsaade edilmişti.

Polis neden şoforu durdurdu?

➤ **Cevap:**

Ör. Trafik kurallarına karşı saygı göstermediği için.

Örnek 2:

- Yerel birlikteki savunma görevlileri ya da enstitülerini tespit eder.

Okul önünde çok sık trafik kazaları oluyor. Yolun, yakınlığında okul olduğu işaret yoktur.

Böyle bir trafik işaretinin takılması için kim sorumludur?

- A. yakınlıkta yaşayan vatandaşlar
- B. okul müdürü
- Ⓒ belediyedeki hizmetler (kurumlar)

• Devlet

Örnek 1:

- Ana dili üzere eğitim görme temel hakkını tanır.

Öğretmen IV. sınıf öğrencilerine **devletimizdeki çocukların temel hakları hangileri olduğunu** yazmaları hakkında ödev vermiş. Çocuklara haklarını hangileri olduğunu hatırlatır (tekrarlarlar).

Aşağıda verilmiş olan yazıların çocuklardan hangisi doğru olarak çocukların temel hakları üzere yazı yazmış.

- A. **Ana:** Eğer istemezsem okula gitmemeye hakkım var.
- B. **Liriye:** Ana dilinde eğitimimi görme hakkım var.
- C. **Sara:** Para kazanmak için çalışmaya hakkım var.
- D. **Tamara:** İstediğim zaman derste konuşmaya hakkım var.

Örnek 2:

- Vatandaşların çalışmaya hakları var olduğunu bilir ve çalışma ölçütlerine göre sınıflandırma yapılması gerekli olduğunu bilir.

İngilizce dilini tanıyan bir işçi için ilân yayımlandı. İläna: Makedon, Sırp ve Arnavut kadını katılmışlar. Katılanlardan sadece Arnavut kadını İngilizce dilini tanıyor.

İşe kim kabul edilmesi gerekir?

- A. Makedon
- B. Sırp
- C. Arnavut kadını
- D. Diğer kimse

Neden böyle düşünüyorsun?

➤ **Cevap:**

Ör. Sadece Arnavut kadını İngilizce dilini tanıyor.

YETERİ STANDART

• Aile

Örnek 1:

- Çocukların kimi aile kuruluına karşı saygı göstermedikleri durumda ebeveynlerin onlara karşı aldıkları uygun davranışları üzere açıklamalar yapabilir.

Zoran derslerden sonra eve seslenmeden kendi arkadaşına misafir olarak gitmiş ve orada birkaç saatten fazla kalmış. O, aile kuralına karşı saygı göstermemiş. Onun annesi çok kaygılıymış (endişeliymiş). Zoran'ın böyle davranışı yüzünden o cezalandırılmış.

Annesi doğru mu davranmış? Neden öyle düşünüyorsun?

> **Cevap:**

Ör. Evet, sorumlu olmasını öğrenmelidir.

Evet, aile kuralına karşı saygı göstermemiştir.

Örnek 2:

- Aile içerisinde çocuklar arası ilişkinin gerektiği durumları tanıyabilir ve buna uygun davranış usulunu bulabilir.

Lile ve Sanya iki kızkardeşlerdir.

Aşağıdaki durumda Sanya neyi söylemek gerekli olduğunu yaz.

Anne çabuk eve dönecek,
ben ise söz verdiğimi,
yani tozu silme işini
yapmadım.

Ör. Sana yardım edeceğim.
(İşbirliğinin yapılması için
verilen cevap.)

• Okul

Örnek 1:

- Okumakla ilgili öğretmenin verdiği görevlerine neden saygı gösterilmesi gerekli olduğu hakkında açıklama yapmağa ihtiyaç var.

Yakın gelecekte matematik dersinden test yapacakları için öğretmen öğrencilerden gelecek derslerde ödevler çözümü üzere evde tekrarlama yapmalarını söylemiş.

Neden öğrenciler öğretmenin isteğini gerçekleştirmelidirler?

- A. çünkü öğretmen öyle demiş
- B. ödevlerin daha iyi öğrenmeleri için
- C. veliler, çalışkan olduklarını görmek için

Örnek 2:

- Okulun temel haklardan uygun sorumluluklar çıkartabilir.

Bütün çocukların okula gitme ve eğitim görme hakları var. Sen de bu hakka sahipsin. Fakat bu hakkın sorumluluğuyla da üstlenmiş olmalısın.

Okula gitme hakkından meydana gelen senin sorumluluğun birini aşağıda yaz.

> **Cevap:**

Ör. Okuyayım.

• Yerel Birlik

Örnek 1:

- Yerel birlikteki insanlar arası işbirliği yapma gereği durumların tespitini yapar. Aynı öyle, kimi kez mahremiyetin bozulmuş olan durumların tespitini de yapar.

Darko, annesiyle birlikte pazardaymış. Pazarda çok insanların olduğu için Darko kaybolmuş. Ağlamaya başlamış. Yanına bir hanım teyze yaklaşmış ve durumu anladıktan sonra, ebeveynlerin kim olduğunu ve yaşadığı adresi sormuş.

Darko'nun ne yapması gerekir?

- A. kültürlü olduğu için cevap vermesi gerek
- B. hanım teyzenin yardım edebilmesi için cevap vermesi gerek
- C. yabancılarla konuşmaması için, susması gerek
- D. hanım teyzenin onun ebeveynlerini tanımadığı için susması gerek

Örnek 2:

- Yerel birlikte neden kuralların gerekli olduğunu açıklayabilir (savunma kuralları, hayat ortamın ve yerel birliğin malı korunma kuralları) ve bu kurallara karşı gelme neticelerini bilir.

Ambülansta şu kural var:

BEKLEME
SALONUNDAKİ
ŞIRAYA SAYGI GÖSTER

Ambülansta çalışanlar neden böyle bu kuralı getirmişler?

➤ **Cevap:**

Ör. Hepsinin zamanında muayyene edilmesi için.

• Devlet

Örnek 1:

- En önemli olan devlet bayramlarını bilir (8 Eylül ve 2 Ağustos) ve bu bayramların neden devlet bayramı olarak ilân edilme sebebinden bilgisi var.

2004 yılının ağustos ayı takvimini dikkatle gözden geçirin.

AĞUSTOS 2004						
Paz.	Salı	Çarş.	Per.	Cuma	Cumartesi	Pazar
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

2 Ağustos pazartesi günü iş günü değildir. Neden?

> **Cevap:**

Ör. Çünkü devlet bayramıdır. Bu günde yeni Makedonya devletinin kuruluşu kutlanmaktadır.

Örnek 2:

- Devlet idaresinin görevleriyle üstlenen kişiler tarafından kural ve usullere karşı saygı gösterilmesini tanıyabilir ve saygı gösterilmemenin neden yanlış olduğunu anlayabilir.

Makedonya Cumhuriyeti Miller Meclisi'nden bir milletvekili araba sürme sınırını aştı. Polis onu cezalandırmak istedi, fakat o milletvekili olduğunu polise açıklar ve önemli bir oturuma acele ettiğini söyler.

Polisin ne yapması gerekir?

> **Cevap:**

Ör. Cezalandırsın.

Neden öyle düşünüyorsun?

> **Cevap:**

Ör. Kanunlar hepsi için geçerlidir.

YÜKSEK STANDART

• Aile

Örnek 1:

- Çocukların aile içerisindeki davranışlarıyla ilgili kural kurmasını bilir.

İliev ailesindeki üç çocuk istedikleri zaman uyumaya giderler. Çok sık geç saatlerde yatağa girerler. Ebeveynler çocukların böyle davranışı iyi olmadığını düşünüyorlar.

Sorunun çözülmesi için bir kural yaz.

➤ **Cevap:**

Ör. Saat ----- çocuklar uyumaya gitmeleri gerek.

Örnek 2:

- Çocuklara karşı ebeveynlerin adaletli olarak davranma kuralını teklif edebilir (kendi görevlerini gerçekleştirmede farklı davranışları durumlarda).

Beti ve Gyoko kendi ev ödevlerini yazmaları gerekiyordu. Beti kendi ödevini zamanında bitirdi, Gyoko ise hâlen yazıyordu. Arkadaşları onları dışarı çıkmaları için çağırdığı zaman, anneleri her ikisine çıkmayı yasakladı.

Anneleri her ikisine karşı adaletli olması için nasıl davranması gerekmiştir?

➤ **Cevap:**

Ör. Beti çıksın, Gyoko ise çıkmasın.

Örnek 3:

- *Delillerin elde edilmesi için çocukların aile içerisinde mahremiyet haklarının sınırlanma durumlarını açıklayabilir.*

Marko, top satın almak için topladığı paraları kızkardeşi (aldığını) suçladı. Annesi uzun zaman kızını soruşturuyordu. Okul çantasını ona vermeye rica etti. Çantayı açarak yokladı. Kitap çekmecelerini de arayıp karıştırdı.

Neden annesi öyle davranmış?

> **Cevap:**

Ör. Marko kızkardeşini haklı olarak mı suçladığını inanmak için.

• Okul

Örnek 1:

- *Okulda öğrenciler tarafından ele alınmış sorumlulukların gerçekleştirilmeme durumların açıklanması yapabilir ve aynı zamanda böyle davranışın fiyatları öğrenebilir.*

Toşe okul hoparlörü için görevlidir. Okul günüyle ilgili öğrenciler müsamere hazırladılar. Bütün görevliler kendi yerlerindeydiler ve 15 dakika ise sinirli olarak Toşe'yi bekliyordular.

Katılanların sinirli davranış nedeni nedir?

> **Cevap:**

Ör. Zamanında gelmeleri boşuna.

Toşe hiç gelmezse ne olacaktır?

> **Cevap:**

Ör. Hoparlör olmadığı için müsamere başarılı olmaz.

☐ Örnek 2:

- Okulda yürürlükte olan getirilmiş farklı kurallın sebeplerini açıklayabilmek.

Okuldaki bütün öğrenciler, toplum dersinden sonra haritanın hemen geriye çevrilmesini biliyorlar.

Bu kuralın neden böyle gerekli olduğu için iki sebep yaz.

> **Cevap:**

- Ör. 1. Hepsinin kullanabilmeleri için.
2. Daha iyi korunması için.

☐ Örnek 3:

- Okulda kimi şeylerin adaletli olarak ayırımın önemli ölçütlerini tanıyabilir (becerilik, ihtiyaç, yarar ve hak etmeğe göre).

Öğretmen, okul müsamesinde noktaların sunucusu için öğrencilerden birini seçmesi gerekir.

Öğretmen seçimi yaparken aşağıda verilen noktalardan hangisine dikkat etmesi gerekir:

- A. disiplinli ve çalışkan olan öğrenci
B. başarılı olan öğrenci
C. sunucu olmasını isteyen
D. ifadeli okumayı bilen

• Yerel birlik

Örnek 1:

-Yerel birliğin ilerlemesi için insanlar arası işbirliğin gerekli durumları tespit edebilir.

Komşulukta bakımsız küçük bir park vardır. Etrafta yaşayan insanlar parkın bakımlı olmasını istiyorlar.

Aşağıda verilenlerden hangisini ele almak en iyidir?

- A. parkın bakımını belediyeden istesinler
- B.** parkın düzeni üzere aralarında anlaşma yapınlar
- C. istek gösteren her kişi, kendisi parkın bir bölümünü düzenlesin

Örnek 2:

- Yerel birlikte insanların hergünkü yaşayıştan doğan sorunları tanıyabilir ve sorunların adaletli çözümü için analiz ve değer biçmesini yapar.

Komşu kadın Petkovski ailesinin avlusuna girdi. Bağırmağa başladı:

- Çoluk çocuklar nerede? Terbiyesizler. Top peşine koşarak çiçeklerimi ezdiler.
- Çocuklar artık iki gündür ninelerinin köyündeler – baba sakın olarak cevap verdi.

Komşu kadın utanarak cevapsız kaldı.

Komşu kadın neden bir şey söylemedi?

➤ **Cevap:**

Ör. Çocukları suçlamadan önce kontrol etmediği için.

• Devlet

☐ Örnek 1:

- Çocukların görevleri hangi haklardan kaynaklandığını biliyor.

Kimi haklardan da görevler çıkıyor.

Aşağıda verilen hakların hangisinden çocuk görevlerini içine alıyor (kapsıyor)?

- A. sağlık korunma hakkı
- B. oynama hakkı
- C. eğitim hakkı
- D. özgürlük hakkı

☐ Örnek 2:

- Makedonya Cumhuriyeti Millet Meclisi'nin temel fonksiyonunu biliyor.

Aşağıda verilen hangi ödev, Makedonya Cumhuriyeti Millet Meclisi'nin çalışma görevidir?

- A. devlet cumhurbaşkanının seçimini yapmak
- B. kanunları getirmek
- C. devlette huzurun sağlanması
- D. kanunların gerçekleştirilmesi için çaba göstermek

EĞİTİMİ GELİŞTİRME BÜROSU
NOTLANDIRMA SINIFI
"Ruger BoŐkovik" sok b.b., Üsküp

❖ ❖ ❖

Yayımlayıcı için:
Kâmil Celadini, EGB yönetmeni

❖ ❖ ❖

M-r Goritsa Mitskovska, Boyana Natseva,
Golubina Gorgievska, Lilyana Gorgiovska

İLKOKUL BİRİNCİ KADEMEDE
VATANDAŞ EĞİTİMİ
VATANDAŞ
EĞİTİMİNDE
EDİNEN STANDARTLAR

❖ ❖ ❖

Çeviri:
M-r Aktan Ago

❖ ❖ ❖

Grafik ve Resim Düzenleyicisi:
Bilyana Mihaylovska

❖ ❖ ❖

Tiraj:
50 adet

❖ ❖ ❖

Yayınlıyor:
Vinsent grafika